

Universiteit
Leiden
The Netherlands

"Zeg wat moet ik nou met die Aviaire Influenza?!"

Kap, L.

Citation

Kap, L. (2003). "Zeg wat moet ik nou met die Aviaire Influenza?!". *Bestuurskundige Berichten*, 18(3), 21-22.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3211075>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3211075>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

"Het ontbeert actiegroepen aan leiders die meer kunnen dan het roepen van oneliners."

Een mooi voorbeeld van hoe een actiecomité de plank volledig mis kan slaan wanneer ze een standpunt moet communiceren naar de achterban wordt gegeven door het al eerder genoemde platform 12 november. Naast de geweldige titel van hun manifest bedienen ze zich twee alinea's later van de volgende tekst. 'Deze bezuiniging (van 1,9 miljard, bedacht door ambtenaren van

maatregelen zou al desastreus zijn. Wij zijn verbijsterd dat er in ons land hoge ambtenaren zijn die zo'n belachelijk voorstel in alle ernst durven te doen.'

Op de plek waar een prachtig betoog had kunnen staan over de verontwetenschappelijking (nieuw woord voor het jaar 2003?) van het academisch onderwijs, wordt nu vermeld waarom ambtenaren juist wél op het hoger onderwijs kunnen bezuinigen. Omdat de algemene welvaart in Nederland is gestegen, is studeren al lang niet meer alleen weggelegd voor de welgestelden onder ons. Wat tegenwoordig doorslaggevend is voor een academische carrière is simpelweg ambitie, intelligentie of het milieu waarin je bent opgegroeid. Studeren is tegenwoordig grotendeels een keuze en aan die keuze mogen best gevolgen in de vorm van een studieschuld vastzitten. Een studie is een vorm van investeren in je toekomst en aangezien je na je afstuderen bijna verzekerd bent

"Studeren is tegenwoordig grotendeels een keuze en aan die keuze mogen best gevolgen in de vorm van een studieschuld vastzitten."

Financiën, red.) zou op de studenten verhaald moeten worden. Concreet betekent dat het einde van de OV-jaarkaart, geen bekostiging van de masterfase, een verdubbeling van het collegegeld en de afschaffing van de studiefinanciering als gift. Niemand kan dergelijke voorstellen serieus nemen, maar zelfs één van deze

van een goede baan kun je dan fijn je studieschuld afbetalen. Waar de echte verloedering in het hoger onderwijs wat mij betreft ligt is het gebrek aan interesse en initiatief bij studenten, maar dat zijn nu juist zaken die niet in geld uit te drukken zijn. Wanneer een actiecomité al niet in staat is om een

genueanceerd en doordacht standpunt aan haar achterban over te dragen hoeft ook niet verwacht te worden dat actievoerders serieus genomen worden.

Los van de hele technische discussie over bezuinigingen in het hoger onderwijs hoop ik enigszins duidelijk te hebben gemaakt dat het platform 12 november graag rept van de spreekwoordelijke doodsstek voor het hoger onderwijs, terwijl de bezuinigingen toch meer iets weg hebben van een speldenprikje (zeker omdat dermate radicale bezuinigingen zoals voorgesteld nooit zullen plaatsvinden in Nederland). Het platform 12 november heeft hiermee onbewust een prachtig voorbeeld gegeven van hoe het níet moet. Bombastisch taalgebruik hebben politici in Nederland al lang geleden afgeleerd en niet zonder reden. Door - in tegenstelling tot de kudde - als organisatie achter een menigte demonstranten wél enige nuance in een standpunt aan te brengen wordt zo'n organisatie in ieder geval serieuzer genomen en is wellicht de georganiseerde demonstratie ook meer dan kortzichtig geschreeuw.

Peter Kasbergen

GAANNU HET WADDERWATER ALVÉ NTR. ALD EN KALKSTREKE AAN HET WIL...

Generaliserend, storend, of juist stimulerend? Breng ons op de hoogte van uw mening over dit artikel en andere stukken in het algemeen. Lever uw reactie aan voor de volgende editie van Bestuurskundige Berichten door het voor 15 augustus te mailen naar bil@fsw.leidenuniv.nl of langs te brengen in de kamer van de B.I.L..

"Zeg wat moet ik nou met die Aviaire Influenza?!"

Wat een vraag is dat! Of ik iets over de vogelpest wil schrijven, omdat dit onderwerp zo mooi past binnen het thema van deze Bestuurskundige Berichten 'Crisis'. Voor een net afgestudeerde bestuurskundige en beginnend beleidsambtenaar (rijkstraine) is dat nog niet zo eenvoudig. Er zijn veel manieren om naar een crisis zoals de vogelpestuitbraak in Nederland te kijken. Ik kan proberen een feitelijke weergave van de gebeurtenissen te geven (saai!), de maatschappelijke ontwikkeling eromheen (lees zelf de krant maar), een bestuurskundig theoretische reflectie? Daar studeren jullie zelf voor. Nee ik kies ervoor te beschrijven hoe het is om zelf binnen zo'n crisisorganisatie mee te werken.

Binnen het ministerie van LNV ben ik sinds kort werkzaam op de directie Voedings- en Veterinaire Aangelegenheden. Op het moment van uitbraak van de vogelpest in Nederland was deze directie bezig met het afronden van een ander incident; met dioxine vervuild varkensvoer. In de laatste week van dit incident mocht ik meedraaien, zodat de 'echte' beleidsmedewerkers hun eigen werk weer konden oppakken. Die vrijdagmiddag wordt het dioxineteam opgedoekt. Terwijl de groep borrelt, wordt een AID-er (Algemene Inspectiedienst) uit het team gebeld. Er is een pluimveehouderij waar alle (!) kippen binnen enkele dagen zijn doodgegaan. Het vermoeden is dat dit een geval van vogelpest is. Je begrijpt vast wel dat ik het niet erg vond hier met mijn neus bovenop te staan!

Dat weekend (28/2) is binnen LNV door een relatief kleine groep ervaren en deskundige mensen hard gewerkt en zijn veel acties uitgezet zoals een landelijke stand-still. Die maandag is in een aparte gang een crisisorganisatie opgezet met zo'n 30 personen. Een deel van deze mensen (het beleidsteam) coördineert alle beleid dat vanuit LNV voortkomt en leunt daarbij op de inzet van vele tientallen medewerkers van de verschillende directies en uitvoeren de organisaties van LNV (zoals de RVV, AID en Laser). Ook is een vraag en antwoordteam (VAT) ingesteld, dit team zoekt antwoorden op de moeilijkere vragen die bij de telefooncentrale binnenkomen.

Zelf ben ik in het kennis en informatieteam (KIT) gestopt. Wat dit

"Het is faserend te zien hoe snel, in tijden van crisis beleid gemaakt kan worden"

team precies zou doen en hoe dit team zou werken, stond nog niet vast. Het was de bedoeling dat wij o.a. ter

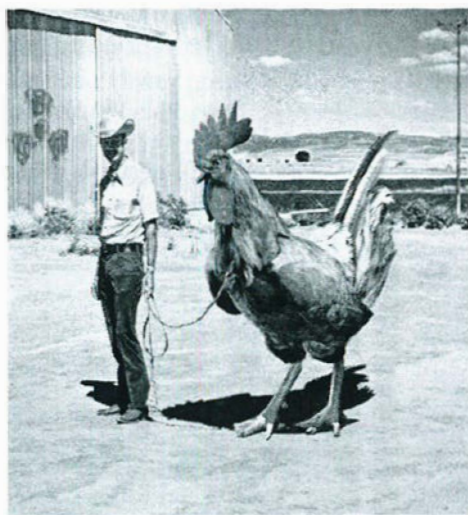
Net als zijn voorganger Brinkhorst, heeft ook minister Veerman te maken met ruiming.

ondersteuning van het beleidsteam informatie zouden aanleveren. Samen met een andere onervaren medewerker, twee pluimveedeskundigen en een coördinator zijn we van start gegaan. Aan welke informatie is behoefte, weten de beleidsmedewerkers wel wat ze willen weten? Wat zijn onze mogelijkheden, welke informatie kunnen we opsporen, wat is al voorhanden? De eerste dagen was voor ons vooral een speurtocht naar de juiste bronnen. Het lijkt voor een buitenstaander vanzelfsprekend dat een ministerie controle heeft over alle informatie en die ook voorhanden heeft. Toch is dit niet zo, tenminste, niet zo eenvoudig. Verspreid over het crisisteam en de gelieerde directies en uitvoerende organisaties is heel veel informatie te vinden. De medewerkers en organisaties die de data (b.v. aantallen besmettingen, ruimingen of dieren in gebieden) beheren, leveren niet uit zichzelf de meest recente gegevens aan. Het loont om een goed netwerk te hebben.

Het is fascinerend te zien hoe snel, in tijden van crisis, beleid gemaakt kan worden, of eigenlijk hoe snel beslissingen genomen kunnen worden. De eerste weken kwam de ambtelijke top van alle betrokken organisaties iedere ochtend (ook op zaterdag) samen in de crisistaf. De minister en de secretaris-generaal waren hier vaak bij aanwezig... ik niet. Alleen de leiding van het crisisteam mocht in de crisistaf aanwezig zijn, de rest werd direct na

afloop geïnformeerd door middel van een dagelijkse terugkoppeling (bijeenkomst) van ongeveer een uur. Het was mijn dagelijkse opdracht om op basis van de besluiten en het nieuws uit de crisisstaf een situatierapportage op te stellen. Deze 'sitrap' werd per direct gestuurd naar het ministerie van BZK alwaar het verder verspreid werd naar onder andere provincies en gemeenten. De gedachte hierachter is dat deze lokale overheden zo beter op de hoogte blijven van de ontwikkelingen. En wat betreft de openbare orde niet voor verrassingen komen te staan (denk bijvoorbeeld aan een opstand van boze hobbydierhouders). De dagelijkse levering van een sitrap is een inter-

Een crisis bestrijden werkt beter als iedereen rustig blijft. Drukke collega's worden dan ook niet echt gewaardeerd. Daarnaast waren meerdere medewerkers echte crisisvreters die weten wat een crisisteam nodig heeft: een goede sfeer. Dus werd bewust aandacht besteed aan het kweken van een ontspannen sfeer waarin tijd is voor een grap of voor elkaar. Een of twee weken lange dagen maken is nog wel mogelijk, maar na een paar weken gaat het je wel een beetje opbreken en dus moet je je op

(eigenlijk is het een regionaal coördinatiecentrum) om te ervaren het in het 'veld' verloopt. Dit uitwisselen was een leerervaring uit de vorige crises. Door deze uitwisselingen te organiseren, ontstaat meer begrip tussen de verschillende onderdelen van de organisatie. Het klinkt misschien erg cru, maar om met een ruimingsploeg mee te mogen naar een boerderij en mee te mogen helpen met ruimen, leek me echt een buitenkans. Helaas mocht ik het terrein niet af; het besmettingsgevaar voor mensen werd net in die week ontdekt. Het werd iedereen verboden om zonder prik en pilkuur op een besmet of verdacht bedrijf te komen. Dit is trouwens een van de vele voorbeelden waaruit blijkt dat een perfecte voorbereiding voor een crisis onmogelijk is. Altijd kom je voor een verrassing te staan en het enige wat dan nog helpt is flexibel inspringen op de situatie.

Ook al heb ik tijdens de hele crisis geen kip gezien; ik ben met deze werkplek met mijn neus in de boter gevallen en kan me niets beter voorstellen om als beginnend medewerker ervaring op te doen.

Liesbeth Kap

je gemak voelen op je werkplek. Lunch werd iedere dag gebracht zodat we tijdens de lunchbijeenkomst overleg konden voeren, konden doorwerken of evalueren (wat zijn je leermomenten en gooi ze in de groep). 's Avonds bestond de mogelijkheid om te blijven eten, zodat het langer doorwerken niet zo zwaar viel. Zelf heb ik niet langer gewerkt dan tot half negen 's avonds, anderengingen niet voor tien naar huis en begonnen veel eerder.

Op een bepaalde manier is crisisbestrijding net een militaire operatie, waarin voorbereiding en het passend laten lopen van alle radertjes centraal staan. Dit herken je aan de draaiboeken en de snelle opbouw van het lokale crisiscentrum. In twee tot drie dagen was een complex uit de grond gestampt van barakken en luxe tenten met inrichting en al (bureaus, computers, telefoons, douches, etc.) waar honderden mensen werkzaam konden zijn. Ik ben een dag uitgewisseld met iemand van het regionale crisiscentrum

Drs. Liesbeth Kap is thans als rijkstraineewerkzaam bij het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Van september 1995 tot augustus 2002 studeerde zij Bestuurskunde aan de Universiteit Leiden. Zij was gedurende die tijd actief in diverse commissies van de B.I.L..

"Een crisis bestrijden werkt beter als iedereen rustig blijft. Drukke collega's worden dan ook niet echt gewaardeerd"

departementale afspraak en een les getrokken uit de MKZ-crisis. Dat het ministerie van BZK veel waarde hecht aan de sitrap blijkt uit het volgende. Een oud studiegenootje die tijdelijk op een (totáál) andere ministerie als secretaresse werkte, kreeg dagelijks 'mijn' situatierapport doorgefaxt voor haar directeur. Nadat zij hem voor de zoveelste keer de sitrap bracht, riep hij vol wanhoop: "wat moet ik nou toch met die Aviaire Influenza?!" Die arme man wist niet dat Aviaire Influenza (de titel van het blad) hetzelfde is als vogelpest en had sowieso niets met de vogelpestcrisis te maken. Over grondigheid gesproken.

Hoe het nou écht is om in een crisis mee te werken? Eerst was ik er een beetje zenuwachtig onder en rekende op veel stress, hectiek en hoge verwachtingen. Dit bleek mee te vallen.

Crisismanagement op Schiphol

"Mayday! Mayday! Een grote brand, gillende mensen en overall brandweerlieden die met liters water de brand proberen te blussen, een nachtmerrie tot ik wakker word..."

Op 22 april was een groep B.I.L.-leden vroeg opgestaan om alles te weten te komen over ramppreventie en rampenbestrijding op Schiphol. Bij aankomst reden we over het terrein met een touringcar naar de plek waar het allemaal zou gebeuren, het Veiligheids Trainings Centrum (VTC). Het hele gebied van Schiphol is qua oppervlakte net zo groot als de stad Utrecht, dus iedereen was blij dat de bus ons bracht.

We hadden een vol programma, waarin onder het genot van een kopje koffie het startschot werd gegeven door Dhr. Oomes (manager van de Schiphol-brandweer). Hij vertelde in een lezing over het reilen en zeilen van de brandweer binnen de organisatiestructuur van Schiphol. We kregen informatie over de capaciteiten van de verschillende wagens die de gebouwen

van de gemeente Haarlemmermeer, nam de leiding op zich bij de workshop rampenbestrijding Schiphol. Hij verschaftte de nodige informatie over het proces dat in werking treedt na alarmering. Het doel van het proces is om tot een eenduidige afstemming te komen over het geven van leiding en sturing, het coördineren en het verdelen van verantwoordelijkheden en

"Een reusachtig oefenvliegtuig stond klaar om in brand te worden gestoken"

en vliegtuigen kunnen blussen. Ook hebben we geleerd wat verschillende alarmkretten zijn, zoals 'pan-pan', 'mayday' en de 'crash', respectievelijk van een kleine tot een grote ramp, met ieder hun eigen VOS (Vliegtuig Ongeval Schiphol) alarmvorm. Een opvallende ontwikkeling is het feit dat ondanks het toenemende aantal vluchten het aantal crashes stabiel blijft, oftewel een relatieve daling van het aantal crashes.

Nadat we op de hoogte waren gesteld van de rampenbestrijding van Schiphol, die niet eenvoudig in elkaar zit, werden we uitgenodigd om een brandoefening mee te maken. Een reusachtig oefenvliegtuig stond klaar om in brand gestoken te worden. Opeens stond één van de motoren in brand en het vuur kwam aan alle kanten metershoog naar buiten, gelukkig was de brandweer snel ter plaatse en werd het vuur geblust.

Na deze oefening konden we ons opmaken voor de workshop crisismanagement. Dhr. Zwart, ambtenaar Openbare orde en Veiligheid

bevoegdheden. De verantwoordelijkheden liggen onder andere bij de burgemeester van de gemeente Haarlemmermeer, de commandant van de regionale brandweer en bij de Commissie van overleg.

Nadat het bureaucratische model van de organisatie, waarin het operationeel team en het beleidsteam centraal staan, en de taakverdeling was

toegelicht, werden we in groepjes losgelaten op een casus. De Schipholtunnel zit dicht, een vliegtuig crasht en een landingsbaan is wegens onderhoud niet beschikbaar. Probeer dat maar eens op te lossen. Het startpunt van de casus lag niet bij de crash, maar anderhalf uur later, hierdoor waren er weer andere problemen op komen zetten die door de verantwoordelijken moesten worden opgelost. Gelukkig was het niet de werkelijkheid, want de chaos werd er niet minder op.

Hierna werden vragen behandeld als: wat moet er gebeuren en wie zorgt ervoor? Bij deze vraag konden we gebruik maken van een schema waarin de taakverdeling aangegeven staat. Verder werd nog het probleem behandeld welke knelpunten er over een uur zouden kunnen zijn; is alles dan opgelost of is de chaos juist groter? De casus heeft een beeld gegeven van crisismanagement en inzicht verschaft in het oplossen van problemen. Door alle inspanning had iedereen wel trek gekregen. Hier hoefde gelukkig geen crisismanagement aan te pas te komen, een prima verzorgde lunch stond al op ons te wachten.

De excursie is zeer leerzaam en geslaagd geweest. We zijn meer te weten gekomen over rampenbestrijding en de complexiteit van crisismanagement. Onze speciale dank gaat uit naar de gemeente Haarlemmermeer die dit zo goed heeft georganiseerd. Toch kwam 's nachts weer die droom opzetten: "Mayday! Mayday!..."

Maaïke Schaap

